gybė XX a. antros pusės perkasimų, jokių archeologinių radinių nerasta.

Tyrimų metu aptiktą Rimkų senovės gyvenvietę siūloma įtraukti į NKVR ir saugoti moksliniam pažinimui. „NordBalt“ elektros kabelio trasos projektą rekomenduota pakeisti taip, kad aptiktos senovės gyvenvietės teritorijoje nevyktų grunto judinimo darbai. Šalinant dirvožemio sluoksnį „NordBalt“ elektros jungties statybų metu, numatyti archeologiniai žvalgymai, nes tikimybė šurfais ir perkasomis aptikti įgilintas archeologines struktūras ten, kur archeologinis sluoksnis buvo visiškai sunaikintas daugiamečio arimo, yra nedidelė.

The Curonian Lagoon–Taikos Avenue and the Klaipėda–Šilutė Railway–Kiškėnai garden segments of the NordBalt route

In 2012 a field evaluation was conducted in Lithuania's continental part of the route for the NordBalt power link between Lithuania and Sweden. The investigation was conducted by two field teams according to separate investigation projects. The field team headed by G. Piličiauskienė conducted evaluations in the route segments between the Curonian Lagoon and Taikos Avenue in Klaipėda and between the Klaipėda–Šilutė railway and Kiškėnai gardens, a total length of 5166 m (Fig. 1). The fieldwalking and metal detector surveys yielded no results; only Second World War detonators, cartridges, and mortar shell fragments were found at the sites of the planned trenches and between them. The anomalies noted in the GPR radargrams were checked by excavating trenches. The majority of the anomalies were caused by natural variations in the bedrock while some coincided with melioration channels, 19th–20th-century pits, and tips with buried stone (Fig. 5). A total of 586.4 m² was excavated in 31 trenches and 21 test pits. The remains of a Roman era old settlement discovered beside Rimkai village: hand built pottery, clay daub, and animal bones in a cultural layer badly disturbed by ploughing (Figs. 2, 3). The only Stone Age find that was discovered was a flint blade (Fig. 4). It has been proposed that the discovered old settlement be protected and that in constructing the NordBalt link, field surveys be conducted in the other route segments.

Gabrielė Rimkutė

Skauduliškių–Dūkštelio ežerų mikroregiono žvalgomieji tyrimai

Skauduliškių–Dūkštelio ežerų mikroregionas yra Vilniaus r., Maišiagalos ir Gudelių sen., į Š nuo senojo kelio Vilnius–Ukmergė (Nr. 5214). Tai 3,5 km² teritorija tarp Pavydokų, Dūkštelių, Kalniškių ir Kalikstiškių gyvenviečių, apimanti Skauduliškių ir Dūkštelio ežerų apylinkes. Į mikroregioną įeina Skauduliškių kaimas bei sodininkų bendrija „Šermukšnėlė“. Mikroregiono Š dalyje upė Dūkšta iš R į V prateka pro Skauduliškių ežerą. Mikroregionas yra Baltijos aukštumų Aukštaičių aukštumos P dalyje, kurioje vyrauja žemos ir vidutinio aukščio kalvos bei pelkėtos daubos su negausiais ežeringais duburiais.

2012 m. buvo vykdomi archeologiniai žvalgomieji tyrimai įvairiose regiono vietose aplink dabartinį Skauduliškių ežerą bei buvusį Dūkštelio ežerą. Iš viso ištirta 20 šurfų po 1 m² (1 pav.).

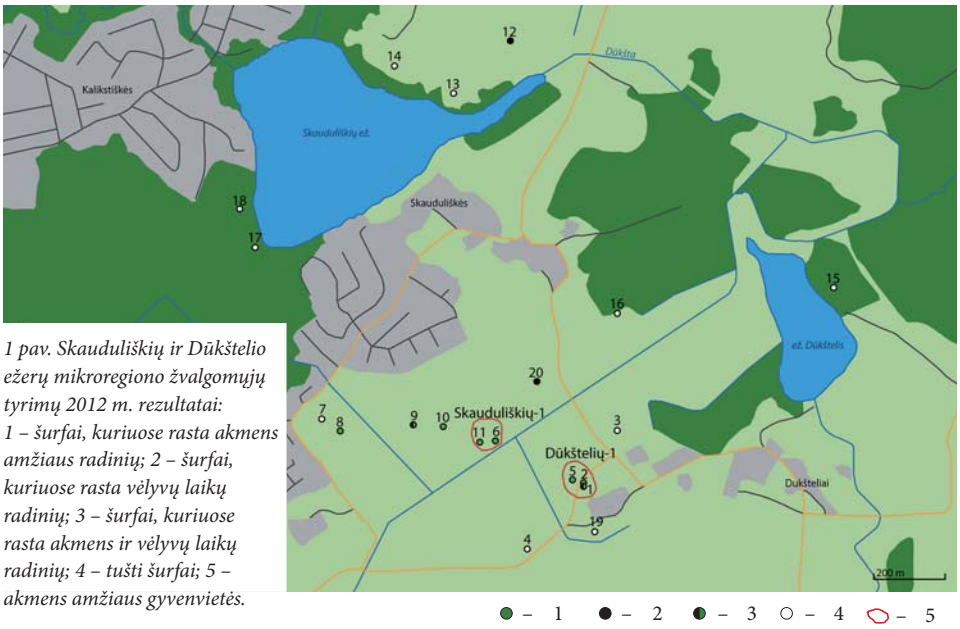

1 pav. Skauduliškių ir Dūkštelio ežerų mikroregiono žvalgomųjų tyrimų 2012 m. rezultatai: 1 – šurfai, kuriuose rasta akmens amžiaus radinių; 2 – šurfai, kuriuose rasta vėlyvų laikų radinių; 3 – šurfai, kuriuose rasta akmens ir vėlyvų laikų radinių; 4 – tušti šurfai; 5 – akmens amžiaus gyvenvietės.

Fig. 1. The results of the evaluation of the Lake Skauduliškės and Lake Dūkštelis in 2012: 1 – test pits containing Stone Age finds; 2 – test pits containing Modern Age finds; 3 – test pits containing Stone and Modern Age finds; 4 – empty test pits; 5 – Stone Age settlements

Su geologų pagalba nustatyta, kad Skauduliškių ežeras yra glaciokarstinės kilmės, o Dūkštelio ežeras priskirtinas ledo guolio ežerų tipui, nes jis neturi stačių krantų, yra negilus (2–3 m). Šiuo metu atrodo, kad mikroregione savo dydžiu išsiskiria Skauduliškių ežeras, tačiau holoceno pradžioje Dūkštelio ežeras apėmė didesnį plotą nei Skauduliškių ežeras – apie 1 km².

Dūkštelio ežero geomorfologiją geologė R. Guobytė rekonstravo pagal stereoskopinę aerofotonuotraukų analizę. Taip pat buvo gręžiami geologiniai gręžiniai spėjamoje ežero vietoje, į PV nuo dabartinio Dūkštelio ežero. Išsiaiškinta, kad ežeras šioje vietoje buvo ilgai, nes ežerinių nuosėdų sluoksniai siekė 13 m. Dabar šioje vietoje gruntas yra sausinamas melioruojant, susiformavo šlapia pieva, o Dūkštelio ežeras tyvuliuoja tik giliausioje buvusio ploto ŠR dalyje. Skauduliškių ežeras yra gilesnis, jo šlaitai statūs, terasos aukštos. Aplink jį yra išsidėstęs moreninis priemolio kalvynas. Mikroregiono R dalyje yra kiek žemesnės kalvos, o buvęs Dūkštelio ežero R krantas yra smėlingas.

Iš Skauduliškių–Dūkštelio ežerų mikroregiono archeologinių duomenų iki šiol nebuvo. Šiuo metu nemažai potencialių archeologiniams tyrimams plotų yra urbanizuoti, dėl to kasinėjimai juose nebegalimi (apie 13 % teritorijos). Kita dalis teritorijos – įvairūs buvusio Dūkštelio ežero pakrantės pusiasaliai ir salelės, kalvos.

Buvusio Dūkštelio ežero PR pakrantėje dar 2011 m. vietinių žmonių kasamame mažame smėlio karjere buvo aptikta titnago nuoskala. Organizuojant žvalgomuosius tyrimus 2012 m.

šiai ežero pakrantės vietai buvo skirtas didesnis dėmesys, čia buvo kasti pirmieji šurfai. Juose buvo rasta titnaginių nuoskalų, vidurinė skeltės dalis su stora patina, taip pat granitinis muštukas. Radiniai aptikti negiliame smėlio sluoksnyje (apie 30 cm gylyje). Sprendžiant iš storos patinos, skeltinės technologijos bei smėlinės gyvenvietės tipo, šie radiniai galėtų būti datuojami mezolito pradžia ar net finaliniu paleolitu. Šioje vietoje fiksuota ankstyva akmens amžiaus gyvenvietė (toliau vadinama **Dūkštelių 1 gyvenviete**). Į V nuo šios gyvenvietės, kitoje žvyrkelio pusėje, arčiau buvusio ežero kranto, aptikta titnaginių radinių, viena nuoskala buvo perdegusi. Tai interpretuota kaip tos pačios Dūkštelių 1 gyvenvietės V dalis. Iš viso ši gyvenvietė galėjo apimti maždaug 0,5 ha plotą, tačiau per ją išilgai einantis žvyrkelis ir smėlio karjero duobės sunaikino kone pusę šios teritorijos. Į R, P, Š ir PR nuo šios gyvenvietės esančiuose plotuose gyvenimo pėdsakų nerasta: sluoksniai buvo suardyti statant fermų pastatus ir intensyviai plėtojant žemės ūkį.

Pasikonsultavus su dr. Egidijumi Šatavičiumi buvo šurfuota ir Dūkštelio ežero ŠV pakrantėje, aukštesnėse kalvelėse. Pavyko aptikti vėlyvo akmens amžiaus radinių – titnago nuoskalų bei kaulų, retušuotą titnaginio dirbinio fragmentą bei titnaginį trikampį strėlės antgalį (2 pav.), pagal kurį **Skauduliškių 1 gyvenvietė** datuotina vėlyvoju neolitu – bronzos amžiaus pradžia. Daugiausia radinių buvo aptikta plotuose šalia melioracijos kanalo, todėl spėjama, kad dalis archeologinio objekto gali būti sunaikinta, o ant buvusios Skauduliškių 1 gyvenvietės sluoksnio užpiltos žemės, iškastos iš melioracijos griovio. Sunku pasakyti, kiek gyvenviečių būtų galima išskirti šioje teritorijoje, tačiau radimviečių, kurias skiria 200–250 m, yra bent trys.

Žvalgomieji tyrimai aplink Skauduliškių ežerą nepasiteisino. Pagal iškastus šurfus nustatyta, kad šios vietos greičiausiai nebuvo apgyvendintos. Vienintelė išimtis – rasta trikampė geležinė spynelė, datuotina XVI–XVII a.

Ekspedicijos metu keliskart buvo žvalgomos mikroregiono apylinkės. Ariamuose laukuose buvusio ežero Š dalyje bei į R nuo jo aptikta tik XX a. vidurio–pabaigos keramikos šukių ir plytų fragmentų. Taip pat buvo žvalgoma į PR nuo Skauduliškių ežero ant kalvos esančios sodybos teritorija, kurios savininkas yra radęs akmeninį kirvelį. Archeologinių radinių joje neaptikta.

Lankytasi ir vietinėje statybvietėje Skauduliškių ežero PV krante, Ąžuolų gatvės gale, kur buvo perstatomi poilsio namai. Šiuo metu ten tiesiami vandentiekio vamzdžiai, kasta keliolikos metrų tranšėja. Žvalgytos iškastos žemės ir atsidengusi stratigrafija buvo, tačiau kultūrinio sluoksnio pėdsakų neaptikta. Ši vieta geologiškai priklauso tam pačiam Skauduliškių ežerą supančiam moreninio priemolio kalvynui, kuriame per visą ekspediciją nebuvo aptikta kultūrinio sluoksnio.

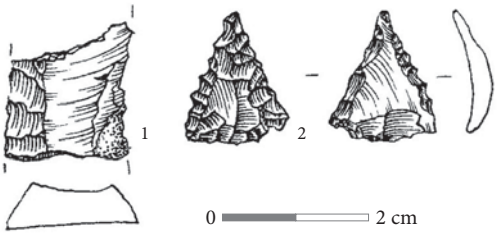

2 pav. Skauduliškių 1 senovės gyvenvietėje rasti titnaginiai dirbiniai: 1 – specialios paskirties dirbinio fragmentas; 2 – trikampis strėlės antgalis.
G. Rimkutės pieš.

Fig. 2. The flint artefacts found at Skauduliškės 1 old settlement: 1 – a fragment of a special purpose artefact; 2 – a triangular arrowhead

Skauduliškių–Dūkštelio tarpuežeryje dabar augančio miško PR pusėje aptiktas senųjų laukų akmenų pylimas, sukrautas mažiausiai iš 73 akmenų. Jis žymi buvusio ariamo lauko ŠV ribą, už kurios augo miškas. Pylimas sukonstruotas ne visai viena tiese – jis kiek užlinksta į P pusę. Pylimo ilgis apie 40 m, plotis – 2–3 m. Apie objekto chronologiją spręsti leidžia kartografinė medžiaga bei dabartinė miško ir kadaise artos pievos riba: jis datuotinas nuo 1908–1913 m. iki melioracijos įrengimo.

Archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu gauti duomenys parodė, kad buvusio Dūkštelio ežero pakrantės, be abejonės, buvo apgyvendintos mezolite, taip pat neolite, galbūt ir bronzos amžiuje. Akmens amžiaus sluoksniai išliko beveik nepajudinti iki pat XX a., kai padaryta akivaizdi žala: įrengti kolūkių pastatai, melioracijos tinklai, ilgai artas paviršinis gruntas.

Nuo bronzos amžiaus iki XIX a. mikroregiono apgyvendinimo raidai patvirtinti duomenų kol kas nerasta, galbūt potencialios vietos šiuo metu yra urbanizuotos. Apie galimą geležies amžiaus ar vėlesnių gyvenviečių egzistavimą Skauduliškių ežero krantuose galėtų liudyti tik geležinė XVI–XVII a. spynelė ir sodininkų pasakojimai apie aptiktus radinius.

Skauduliškių–Dūkštelio ežerų mikroregione žvalgyta tik dalis teritorijos, todėl rekomenduotina pratęsti žvalgomuosius tyrinėjimus ir surinkti daugiau duomenų, taip pat patikslinti aptiktų akmens amžiaus gyvenviečių ribas.

Archeologinius tyrimus būtina tęsti Dūkštelių 1 gyvenvietėje, buvusio ežero PR dalyje abipus kelio Dūkšteliai–Pavydokiai, kadangi tose vietose yra planuojama ateityje statyti gyvenamuosius namus. Taip pat reiktų plačiau ištirti buvusio ežero saloje–pusiasalyje, ant kalvos dabartinėje numelioruotoje pievoje aptiktą neolito ar bronzos amžiaus Skauduliškių 1 gyvenvietę.

A field evaluation of the Lake Skauduliškės–Lake Dūkštelis microregion

In conducting a 2012 field evaluation on the shores of present-day Lake Skauduliškės and former Lake Dūkštelis, a total of twenty 1 m² test pits were excavated (Fig. 1). The test pits on the SE shore of Lake Dūkštelis contained flint flakes, the central part of a blade with a thick patina, and a granite hammerstone, which could date to the Early Mesolithic or Final Palaeolithic. This territory is defined as the Dūkšteliai 1 old settlement.

Late Stone Age finds were discovered on the NW shore of Lake Dūkštelis: flint flakes, bones, a retouched fragment of a flint artefact, and a triangular arrowhead (Fig. 2), on the basis of which Skauduliškės 1 settlement dates to the Late Neolithic – Early Bronze Age.

The evaluation around Lake Skauduliškės did not yield any results, an iron triangular lock from the 16th–17th century being the only discovery.